

Ключевые слова: функция, библейская аллюзия, библейский персонаж, ссылки, аллюзивная метафора, аллюзивное сравнение.

УДК 811.111:81'373:801.673.2

Інна Приходько
(Херсон)

**СУБСТАНТИВНІ ЗАСОБИ ПРЯМОЇ
ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОЇ НОМІНАЦІЇ ДЕРЖАВИ
В АНГЛОМОВНІЙ КАНАДСЬКІЙ ПОЕЗІЇ XVIII-XXI СТ.**

Стаття присвячена класифікації субстантивних засобів прямої лексико-семантичної номінації держави в англомовних канадських поетичних текстах. Виокремлені субстантивні номінації розмежовано на дві групи: загальні (апелятиви) і власні (оніми) назви. Виявлено, що кожна із зазначених груп субстантивної номінації виконує у корпусі досліджуваних поетичних текстів дві основні функції: ідентифікуючу, суть якої полягає у позначенні статусу Канади на різних етапах розвитку її державності, і релятивну, виконуючи яку, номінативні одиниці спрямовані на позначення важливих ознак або характерних особливостей канадської держави. Особливу увагу приділено систематизації аналізованих типів субстантивної номінації держави за семантичним принципом.

Ключові слова: номінація, субстантивні засоби номінації держави, образ держави, англомовна канадська поезія.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями. Номінація – явище, яке постійно супроводжує пізнання людиною оточуючого світу, а тому проблема номінативних процесів і засобів у мові постійно знаходиться у фокусі уваги дослідників. Зокрема дослідження засобів лексико-стилістичної номінації держави вже неодноразово вивчалися лінгвістами на матеріалі текстів ЗМІ (Н.А. Чабан [5], І.І. Брага [1], О.Є. Коптякова [4] та ін.), однак, незважаючи на численні дослідження із зазначеної проблеми, актуальним залишається вивчення засобів номінації держави у поезії.

Формулювання мети і завдань дослідження. Наше дослідження має за мету виявити й схарактеризувати систему субстантивних (іменникових) засобів прямої лексико-семантичної номінації держави в англомовній канадській поезії XVIII-XXI століття. Задля її досягнення у статті поставлені такі **завдання**: відібрати і систематизувати з текстового матеріалу іменники, які прямо, без семантичної транспозиції, характеризують канадську державу, визначити особливості їх семантичного наповнення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із зазначеної проблеми показав, що в лінгвістичних розвідках номінація трактується у двох основних аспектах: динамічному, в якому увага акцентується на її процесуальній стороні (А.К. Мойсеєнко, І.С. Торопцев, А.Ф. Журавльов та ін.), і статичному, який спрямований на дослідження номінації як результату означення об'єктивної дійсності засобами мови (В.Г. Гак, О.С. Кубрякова, А.А. Уфимцева, В.М. Телія, Н.Д. Арутюнова, М.Е. Рут та ін.). У контексті роботи слідом за В.Г. Гаком під номінацією розуміємо «процес і результат найменування, при якому мовні елементи співвідносяться з позначуваними ними об'єктами» [2, с. 237]. У нашому дослідженні таким об'єктом постає образ держави в текстах англомовної канадської поезії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Залежно від низки чинників (авторського задуму, основної ідеї твору, екстралінгвістичних чинників тощо) номінації змальованих у художньому тексті об'єктів та явищ можуть набувати різних форм. Так, у текстах англомовної канадської поезії образ держави представлений засобами образного

(тропеїчного) і прямого лексико-семантичного позначення. Останній розуміємо як номінативну лексему або конструкцію, яка прямо вказує на канадську державу, її частини, ознаки або властивості без семантичної транспозиції, незалежно від контексту.

Засоби прямого лексико-семантичного позначення держави у досліджуваних поетичних текстах є різними за своєю частиномовною належністю і семантичним наповненням. Провідним типом такого позначення держави є субстантивна (іменникова) номінація, що ґрунтується на категорії предметності і представлена в аналізованих поетичних текстах загальними (апелятиви) і власними (оніми) іменниками.

У результаті контекстуального аналізу виявлено, що обидві групи субстантивних засобів номінації держави в англійських канадських поетичних текстах можуть виконувати дві основні функції – ідентифікуючу і релятивну. Зокрема, ідентифікуючу функцію виконують апелятиви, спрямовані на позначення статусу канадської держави на різних етапах її розвитку. До них відносяться лексеми:

- land, вживання якої у значенні ‘країна, держава’ характерне саме для художнього, зокрема поетичного, мовлення, наприклад: *And if a foe should e'er invade / Our land in future years / His dying words will guide us still* [12];
- country ‘країна, держава’, наприклад: *You're beautiful my country where mountains gather snow* [14];
- state ‘держава’, наприклад: *As man he was the State's first operator; / As boy he played a trick upon his boss* [20];
- nation ‘держава, країна’: *The nation may rise full proportioned, growing in splendid increase, with East and West undivided, bearing her banner unfurled* [7, p. 11];
- commonwealth ‘держава, співдружність’: *In these great woods, content to built a home / and commonwealth where they could live secure* [13];
- clime ‘країна, край’: *Not fifty Summers yet have blessed thy clime, / How short a period in the page of time!* [11];
- kingdom ‘королівство, держава’: *He to the West gave reply / “Soul of the Westland, I hearken, unto thy Kingdom I go”* [7, p. 10];
- realm ‘держава, країна’: *Britain, to thee my vent'rous course I bend, From realms remote, where beasts with men contend* [16];
- earth ‘земля’, який у поетичних текстах стає контекстуальним синонімом лексеми state ‘держава’: *Till all the nations know / Us for a patriot people, heart and hand / Loyal to our native earth, our own Canadian land!* [21];
- region ‘край, країна’: *Full many a Briton has deplor'd the day, / That to these regions here solv'd to stray* [16];
- dominion ‘домініон’: *Raise the flag of our Dominion, / Stand for country, God, and right!* [19];
- colony ‘колонія’: *Who sneers she's but a colony / No national spirits there* [9];
- confederation ‘конфедерація’: *Think with love and veneration / How that grand Confederation / Joined us all in one* [8].

Кількість онімів, які виконують ідентифікуючу функцію при номінації канадської держави, не є чисельною, але кількість їх контекстуальних репрезентацій досить велика. Зазначена група іменникових засобів номінації держави представлена лексичними одиницями, які позначають:

- **назви адміністративно-територіальних одиниць** (провінцій і територій) Канади (*Around the Hudson Bay, then curled up north / Through Manitoba and Saskatchewan / To Great Slave Lake* [20]) або **назви окремих поселень і колоній**, які існували на території сучасної Канади у XVII-XIX столітті і пізніше увійшли до її складу (*Then blest Acadia! Ever may thy name / Like hers, be graven on the rolls of fame* [11]);
- **безпосереднє найменування держави**, наприклад *O Canada! Adopted land of mine / Accept this humble tribute of my song* [10, p. 20].

Апелятиви, які в англomовному канадському поетичному дискурсі актуалізують ознаки, властивості або характеристики канадської держави і здатні передавати широкий спектр додаткової всебічної інформації про неї, виконують релятивну функцію і спрямовані на позначення:

- **ландшафту Канади**, який, у зв'язку з великою протяжністю території держави з півночі на південь, є досить різноманітним, оскільки охоплює різні природно-кліматичні зони (арктичну пустелю, тундру, тайгу, широколисті ліси, степові зони) [3, с. 12]. У зв'язку з такими розмаїтими природними умовами ландшафт канадської держави представлений у поетичних текстах низкою номінативних одиниць різних або навіть протилежних за значенням, наприклад: *And can you in Canadian woods / With me the harvest bind* [17], *The wandering Pedlar, who undaunted traced / His lonely footsteps o'er the silent waste* [11];
- **кліматичних особливостей**: *Nay, tell me not that, with shivering fear / You shrink from the thought of wintering here* [15];
- **флори**, поширеної на території канадської держави, наприклад: *Where, charm'd with Nature, I was wont to rove / The maple-trees their liquid treasure pour <...> Behind, the oak his ample branches spreads / And stately cedars raise their lofty heads* [16];
- **фауни**, наприклад: *Here, prowling wolves their struggling captives tear / And rattling snakes advise of perils near <...> Here fiery tigers darting on their prey <...> The surly bear, emerging from his den* [16];
- **історичних подій, наприклад**, у поетичних рядках *The war was over, seven red years of blood / Had scourged the land from mountain top to sea* [13] автор розповідає про криваву війну, яка тривала сім років, з чого стає зрозуміло, що мова йде про північно-американський театр дій Семирічної війни, так звану франко-індіанську війну, – воєнний конфлікт на території Північної Америки між Британією, її колоніями, Францією і індієськими племенами в 50-60-х роках XVIII століття;
- **структури або їх представників**, що реалізують у суспільстві функції держави. Канада – конституційна монархія, головою якої протягом усього періоду її існування був король або королева Великої Британії, згадки про яких часто трапляються у поезії, наприклад: *God save our Queen, and heaven bless / The Maple Leaf forever!* [18];
- **населення держави** представлене у поетичних текстах субстантивними номінаціями типу native 'корінний житель', race 'народ, плем'я', settler 'поселенець, колоніст', savage 'дикун, варвар', tribe 'плем'я', seeker 'шукач' тощо (наприклад: *Then haste to honest, joyous Marriage Bands, / A newborn Race is rear'd by careful Hands* [25]), а також субстантивованими прикметниками, які називають канадське населення загалом (*And ere the setting sun / Canadians held the Queenston Heights / The victory was won* [12]) або окремі його групи (*The wandering Indian turns another way / And brutes avoid the first approach of day* [11]);
- **умови життя населення** – опис окремих аспектів побуту й діяльності населення Канади, наприклад: *As over the past events his memory steals / And to the listeners paints the dire distress / That marked his progress in the wilderness / The danger, trouble, hardship, toil, and strife / Which chased each effort of his struggling life* [11];
- **суспільні ідеали і цінності канадського населення** – зображення спільних, загальноприйнятих у канадському суспільстві уявлень про ідеальне або бажане у тих чи інших сферах соціальної активності, наприклад: *O Canada! <...> How long the indolence, ere thou dare / Achieve thy destiny, seize thy fame* [22].
- **державної і національної символіки** Канади, зокрема у фрагменті поетичного тексту *Let the maple leaf and beaver / Be our union badge forever* [8] йдеться про два символи – кленовий лист, який зображений на державному прапорі Канади, і канадського бобра, другим за значенням, неофіційним символом держави.
- особливостей розвитку і функціонування **економічної інфраструктури держави**, що представлена сукупністю різних галузей господарства, діяльність яких спрямована на

забезпечення умов життєдіяльності суспільства, наприклад: *And, first, may I tell you Canadians sought / To built a great Railroad, which by them was thought / Should run from Atlantic, their boundary East / And reach the Pacific, ere it should have ceased* [24].

Оними, які виконують у корпусі досліджуваних текстів релятивну функцію, використовуються для позначення:

- **елементів природних ресурсів Канади**, наприклад *Where Erie his wide tribute pours, / And where extend Ontario's swelling shores, / High soar Niagara's renowned Falls* [16];
- **географічних особливостей (меж території держави)** – назви природних об'єктів у складі прийменникових конструкцій для позначення державних кордонів Канади, наприклад, у мікроконтексті *RAISE the flag, our glorious banner, / O'er this fair Canadian land, / From the stern Atlantic Ocean / To the far Pacific strand* [19] використовуються географічні власні назви the Atlantic Ocean 'Атлантичний океан' і the Pacific strand 'берегова лінія Тихого океану', які позначають східний і західний кордони канадської держави відповідно;
- **історичних діячів**, які вплинули на формування і розвиток Канади як окремої держави, наприклад, у *What time th' astonish'd Cabot from his deck / Beheld, and hail'd th' emphatic name "Quebec"* [6];
- **назви місць, де відбувалися важливі історичні події**, наприклад, у фрагменті поетичного тексту «*At Queenston's Heights and Lundy's Lane, / Our brave fathers <...> Firmly stood and nobly died*» [18];
- **конституційної залежності від держави-метрополії** Великобританії: *These are thy blessings, Scotia, and for these <...> Thy grateful thanks to Britain's care are due, / Her power protects, her smiles past hopes renew, / Her valour guards thee, and her councils guide* [11];
- **імен окремих представників державної влади**, наприклад, *How shall we speak of Canada, / Mackenzie King dead?* [23].

Висновки та перспективи подальших досліджень у цьому напрямі. Отже, в англомовній канадській поезії XVIII-XXI століття образ держави постає складним, багатогранним текстовим утворенням. Продуктивним засобом створення досліджуваного образу в аналізованих поетичних текстах є пряма іменникова лексико-семантична номінація, представлена онімами й апелятивами, що характеризують сутність канадської держави з позиції її фізико-географічних, соціально-політичних, історичних, демографічних, економічних особливостей. Серед перспектив подальшого дослідження є визначення й опис прикметникових і займенникових засобів прямої лексико-семантичної номінації держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брага І.І. Мовна репрезентація образу держави у пресі України (кінець 1970-х – початок 2000-х років): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.01 «Українська мова» / І.І. Брага. – К., 2002. – 20 с.
2. Гак В.Г. К типологии лингвистических номинаций / В.Г. Гак // Языковая номинация (Общие вопросы). – Москва: Наука, 1977. – С. 230-293.
3. Данилов С.Ю. Двенадцать лиц Канады / С.Ю. Данилов, А.И. Черкасов. – М.: Мысль, 1987. – 302 с.
4. Коптякова Е.Е. Образ Германии в российской и американской медиа-картинах мира: стереотипы и метафоры: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. філол. наук: 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / Е.Е. Коптякова. – Екатеринбург, 2009. – 24 с.
5. Чабан Н.А. Образ суверенної України у вербальному втіленні (на матеріалі публікацій газети "The New York Times"): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Наталя Анатоліївна Чабан. – Черкаси, 1997. – 179 с.
6. Bayley С. "Canada" [Electronic resource] / С. Bayley. – The resource is available: http://www.uwo.ca/english/canadianpoetry/longpoems/bayley/canada/canada_a_poem.htm

7. Browne T.A. "The Great Canada" / T.A. Browne // *The Belgian Mother and Ballads of Battle Time*. – Toronto: The Macmillan Company of Canada, 1974. – P. 10-15.
8. Colgan J.C. "A Word in Season" [Electronic resource] / J.C. Colgan. – The resource is available: https://books.google.com.ua/books?id=MjogAAAAMAAJ&pg=PR7&hl=ru&source=gbs_toc_r&cad=3#v=onepage&q&f=false
9. Davin N.F. "Forward" [Electronic resource] / N.F. Davin. – The resource is available: http://www.canadianpoetry.ca/nicholas_flood_davin/forward.htm
10. Gahan J.J. "Canada" / J.J. Gahan. – Ottawa: Public Archives Canada, 1977. – 21 p.
11. Goldsmith O. "The Rising Village" [Electronic resource] / O. Goldsmith. – The resource is available: <http://www.canadianpoetry.ca/eng%20274e/pdf/goldsmith.pdf>
12. Hughes J.L. "Upon the Heights at Queenston" [Electronic resource] / J.L. Hughes. – The resource is available: <http://canadianpoetry.org/2014/06/20/raise-the-flag-and-other-patriotic-songs-and-poems/#upontheheightsatqueenston>
13. Kirby W.M. "The U.E. Loyalists" [Electronic resource] / E.J. Pratt. – The resource is available: <http://canadianpoetry.org/2014/06/20/raise-the-flag-and-other-patriotic-songs-and-poems/#theueloyalists>
14. Laurie L. "You're Beautiful My Country" [Electronic resource] / L. Laurie. – The resource is available: http://www.poetrysoup.com/poems_poets/poems_by_poet_read.aspx?ID=61403
15. Leprohon R.E. "Winter in Canada" [Electronic resource] / R.E. Leprohon. – The resource is available: <https://allpoetry.com/Winter-In-Canada>
16. Mackay J. "Quebec Hill" [Electronic resource] / J. Mackay. – The resource is available: http://www.canadianpoetry.ca/longpoems/Quebec_Hill/
17. Moodie S. "Oh! Can You Leave Your Native Land?" [Electronic resource] / S. Moodie. – The resource is available: http://www.canadianpoetry.ca/hidden_rooms/susanna_moodie.htm
18. Muir A. "The Maple Leaf Forever" [Electronic resource] / A. Muir. – The resource is available: <http://canadianpoetry.org/2014/06/20/raise-the-flag-and-other-patriotic-songs-and-poems/#themapleleafforever>
19. Nelson E.G. "Raise the Flag" [Electronic resource] / E.G. Nelson. – The resource is available: <http://canadianpoetry.org/2014/06/20/raise-the-flag-and-other-patriotic-songs-and-poems/#raisetheflag>
20. Pratt E.J. "Towards the Last Spike" [Electronic resource] / E.J. Pratt. – The resource is available: <http://www.trentu.ca/faculty/pratt/poems/texts/188/fr188annotated.html>
21. Roberts Ch. "An Ode for the Canadian Confederacy" [Electronic resource] / Ch. Roberts. – The resource is available: http://www.uwo.ca/english/canadianpoetry/confederation/roberts/divers_tones/an_ode_for_the_canadian_confederacy.htm
22. Roberts Ch. "Canada" [Electronic resource] / Ch. Roberts. – The resource is available: <http://www.poemhunter.com/poem/canada-4/>
23. Scott F.R. "W.L.M.K." [Electronic resource] / F.R. Scott. – The resource is available: https://canpoetry.library.utoronto.ca/canpoetry/scott_fr/poem5.htm
24. Stilletto A. "Canadian Pacific" [Electronic resource] / A. Stilletto. – The resource is available: <http://eco.canadiana.ca/view/oocihm.23944/12?r=0&s=1>
25. Viets R. "Annapolis-Royal" [Electronic resource] / R. Viets. – The resource is available: <http://www.canadianpoetry.ca/architexts/Annapolis/index.htm>

Inna Prykhodko

**SUBSTANTIVE LINGUISTIC MEANS OF THE STATE'S DIRECT NOMINATION IN
ENGLISH-CANADIAN POETRY OF THE XVIII-XXI CENTURIES**

The article is devoted to the classification of substantive linguistic means of the direct nomination of state in English-Canadian poetry. Selected substantive nominations are divided into two groups: common and proper names. It is determined that each of these groups has in the analyzed poems two main functions: identifying, the gist of which is denotation of Canada's status on different stages of its statehood's development, and relative, when nominative units are aimed at the identifying of the distinctive peculiarities of the Canadian state. Special attention is drawn to the systematization of the substantive nominations of both types according to the semantic principle.

Key words: nomination, substantive linguistic means of the state's nomination, image of state, English-Canadian poetry.

Инна Приходько

СУБСТАНТИВНЫЕ СРЕДСТВА ПРЯМОЙ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКОЙ НОМИНАЦИИ ГОСУДАРСТВА В АНГЛОЯЗЫЧНОЙ КАНАДСКОЙ ПОЭЗИИ XVIII-XXI ВВ.

Статья посвящена классификации субстантивных средств прямой лексико-семантической номинации государства в англоязычных канадских поэтических текстах. Выделенные субстантивные номинации разделены на две группы: нарицательные (апеллятивы) и собственные (онимы) имена. Определено, что каждая из указанных групп субстантивной номинации выполняет в корпусе анализированных поэтических текстов две основные функции: идентифицирующую, суть которой состоит в обозначении статуса Канады на разных этапах развития ее государственности, и релятивную, выполняющую которую, номинативные единицы направлены на обозначение характерных особенностей канадского государства. Особое внимание уделяется систематизации указанных типов субстантивной номинации по семантическому принципу.

Ключевые слова: номинация, субстантивные средства номинации государства, образ государства, англоязычная канадская поэзия.

УДК 81'271

Світлана Радецька,
Вікторія Стрижак
(Херсон)

**КОМПОЗИЦІЙНІ ТА ЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСОБИ СТВОРЕННЯ НАПРУГИ
У ТЕКСТАХ ДЕТЕКТИВНОГО ЖАНРУ**

У статті дефіновано поняття «напруги» та встановлено механізми її реалізації з метою створення особливої зацікавленості у читача в текстах детективного жанру та визначені основні шляхи її реалізації на лексичному, граматичному, стилістичному та графічному рівнях.

Ключові слова: засоби створення напруги, детектив, жанрові особливості, художній текст.

Протягом останнього десятиліття лінгвісти все частіше приділяють особливу увагу емоційному стану читача, мовна реалізація якого ще не повністю досліджена як у теорії комунікації, так і в теорії тексту. Одним із засобів зацікавлення у літературі є створення емоційної напруги, яка є потужним інструментом володіння увагою читача.

Британська дослідниця Юміко Івата у роботі «Creating Suspense and Surprise in Short Literary Fiction: a Stylistic and Narratological Approach» розглядає напругу як один із факторів, що сприяють розумінню художнього тексту і забезпечують задоволення від читання. Також питання розуміння авторської інтенції, створення відповідної атмосфери та керування читацькою увагою за допомогою різноманітних мовних засобів досліджувалися в працях Т. В. Юдіної «Напряженность в художественном тексте», А. В. Лещенко «Понятие саспенса в контексте современных научных исследований».

Проблематика створення ефекту напруги є найбільш актуальною при аналізі гостросюжетної літератури – детективів. Механізми створення особливої зацікавленості читача у ході подій, які відбуваються під час розслідування, у розв'язанні загадки не є достатньо дослідженими на сучасному етапі і тому привернули нашу увагу, адже задля реалізації такого ефекту автори послуговуються низкою лексичних, граматичних, стилістичних та графічних засобів.